

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПОЛІТОЛОГІЇ**

**ПОЛІТИКА ТА ПРАВО
В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПОШУК РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

...

23 КВІТНЯ 2024

**Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2024**

УДК 32:341.3«364»(082)
П 50

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 8 від 28 березня 2024 року)*

П 50   **ПОЛІТИКА ТА ПРАВО В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОШУК
РІШЕНЬ** : збірник матеріалів Міжнарод. наук. конф. / за заг. ред.
П. В. Горінова ; Навчально-науковий інститут права та політології
УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 23 квітня 2024 р.). – Київ :
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 399 с.

Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень» містить короткий зміст результатів науково-дослідних робіт наукових, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та студентів закладів вищої освіти, наукових установ і організацій. Збірник присвячено аналізу й оцінці політичних і правових аспектів у контексті воєнного стану, з особливим акцентом на українські реалії та міжнародну перспективу. У збірнику широко представлені теми, що стосуються захисту прав людини, правового регулювання під час воєнного стану, ролі національних та міжнародних інституцій у забезпеченні правопорядку та справедливості. Велика увага приділена питанням соціального захисту військовослужбовців та цивільного населення, особливостям правосуддя в умовах воєнного стану. Дослідження в збірнику відзначаються глибоким аналітичним підходом та різноманітністю методологій, що дозволяють оцінити складність та багатовекторність правових і політичних викликів сучасного світу.

Збірник є джерелом для науковців, юристів, політологів, а також для всіх, хто цікавиться глибоким розумінням сучасних правових і політичних реалій. Він сприяє науковому діалогу, обміну знаннями та досвідом між фахівцями різних галузей, що є ключовим для вироблення комплексних підходів до вирішення глобальних викликів сучасності.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів і посилань несуть автори матеріалів.

УДК 32:341.3«364»(082)
DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-MK_NNIPiP_2024

© Автори публікацій, 2024
© ННПіП УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024
© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024

Тетяна ГАВРОНСЬКА / Tetiana HAVRONSKA

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін

Навчально-наукового інституту права та політології

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)

СУСПІЛЬСТВО І ПРАВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Як стверджує історія, що кожен етнос – народ має завоювати право на визнання своєї нації і нарошувати свій політичний, економічний і культурний потенціал, а ті народи, які не пройшли цього випробування, зникають з історії як етнос.

Здавалося, що людство за свій не малий період існування на планеті повинен був зрозуміти і прийти до висновку, що території в світі поділені давно і ділити зараз нічого, але окремі диктатори терористичних держав хочуть це зробити за допомогою збройного нападу, користуючись тим, що вони це робили десятиліттями і ніхто їм не заважав руйнувати спокійне життя громадян цих держав.

У Законі України, зокрема в статті 1 «Про оборону України» вказано, що оборона України це система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту [1]. Крім того видано цілий ряд законів та підзаконних актів. Зокрема Закон України «Про національну безпеку України». Цей Закон відповідно до Конституції України визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз. Ним визначаються та розмежовуються повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони створюється основа для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони, визначається система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони [2].

З початком війни в державі було прийнято ряд законів які відповідали стану справ в певний період часу. З введенням воєнного стану в Україні були внесені зміни до ряду законів, а саме до закону України «Про збройні сили України». В ньому держава Україна враховуючи необхідність забезпечення власної воєнної безпеки та оборони, усвідомлюючи свою відповідальність у справі підтримання міжнародної стабільності, як суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава має Збройні Сили України із необхідним рівнем їх бойової готовності та боєздатності [3]. З повномасштабним вторгненням вносились зміни до законів, зокрема Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Цей Закон визначає зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб [4], а 24 лютого 2022 року Указ Президента України «Про

введення воєнного стану в Україні» набирає чинності одночасно з набранням чинності Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні». Прийнято багато інших нормативних актів Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, а також Указів Президента України в зв'язку з війною.

Наша держава – Україна, яка знаходиться в центрі Європи від найдавніших часів до наших днів вимушена була воювати з численними загарбниками, які зазіхали на наші території, хотіли підкорити український народ, привласнити собі нашу історію, назву, культуру та зробити з нас рабів. Як свідчить історія українці завжди захищались, не захоплювали чужі землі, бо свого було вдосталь.

Китайський стратег, воїн і філософ Сунь-цзи понад два тисячоліття тому написав книгу «Мистецтво війни». Ця книжка є найдавнішим із відомих людству трактатів про воєнне мистецтво і його філософію. Він в стислій формі виклав базові принципи ведення війни та готування до неї. Сунь-цзи сказав: війна – це велика річ для держави, це ґрунт життя і смерті, це шлях існування і загибелі. Це слід збагнути. Перше – Путь, друге – Небо, третє – Земля, четверте – Полководець, п'яте – Закон. Путь – це коли досягають того, що думки народу – такі самі, як думки правителя, коли народ готовий купно з ним померти, готовий купно з ним жити, коли він не знає ні страху, ні сумнівів. Небо – це світло й морок, холод і спека, це порядок часу. Полководець – це розум, неупередженість, гуманність, мужність, суворість. Закон – це військовий шик, командування і постачання. Немає полководця, який не чув би про ці п'ять явищ, але перемагає той, хто засвоїв їх; а той хто їх не засвоїв, не перемагає [5, с. 7].

Нам треба вчитися жити в реаліях сьогодні, а не чекати після війни й говорити про все «не на часі». Люди, які були вчора ВПО, сьогодні вже просто жителі нової громади, повинні активно включатись в розбудову нашої країни. Активно займатись громадською діяльністю, враховуючи що забезпечення доброчесності у різних гілках влади, надасть суспільству прозорість у стосунках публічних посадових осіб у різних гілках державної влади. Нам треба врахувати всі проблеми, які є в цих нових громадах, навчити людей, навчити владу, і звісно розвивати свою правову комунікацію, щоб суспільство було захищене з правової точки зору [6, с. 100].

Соціально-політичною основою правової держави є демократичні перетворення та формування громадянського суспільства, а економічну основу становить змішана економіка, можемо говорити про розбудову правової держави в Україні. Тому створення механізму, що забезпечив би оптимальні умови для реалізації здібностей, інтересів громадян, надання умов для додержання соціальної справедливості, досягнення соціального миру і національної злагоди в суспільстві зумовлюють постановлення питання про необхідність побудови в Україні правової соціальної держави.

Взаємодія держави і права виражається в їхньому різноманітному впливі одне на одного. Вплив держави на право полягає, перш за все, в тому, що вона створює, змінює, удосконалює, охороняє від порушень, запроваджує в життя норми права. Держава або сама встановлює правові норми, або офіційно визнає ті, що вже діють. Вона може також делегувати можливість приймати окремі юридичні акти суспільним та іншим недержавним організаціям, надавати силу закону судовим та адміністративним прецедентам, нормативним договорам та угодам. Це означає, що процес формування права може йти як зверху вниз, так знизу доверху, виростаючи з правил поведінки, що склалися в суспільстві, і державі залишається лише закріпити ці

правила в законах. У цьому сенсі право створюється всім суспільством. Але, кінець кінцем, право виходить все ж таки від держави як офіційного представника суспільства. Не менш істотним і різноманітним є зворотний вплив права на державу. Право, перш за все, легалізує та конститує державну діяльність, визначає її загальні межі. За допомогою права закріплюються внутрішня організація держави, її форма, структура, апарат (механізм) управління, статус і компетенція різних органів і посадовців, принцип розподілу влади, оформляються необхідні інститути. Держава створює право і для регламентації власної діяльності. За допомогою права здійснюються завдання і функції держави, проводиться її внутрішня і зовнішня політика, законодавчо визначається і закріплюється суспільний лад, положення особистості в суспільстві.

Роль держави у правотворчому процесі була і залишається провідною, адже саме держава формує політику у сфері права, що спрямована на оптимізацію юридичного інструментарію для вдосконалення правового регулювання різних сфер життєдіяльності суспільства. Питання вироблення єдиної науково обґрунтованої концепції правової політики, що визначатиме конкретні дії, спрямовані на підвищення рівня правового життя суспільства в умовах євроінтеграційних процесів, набуває сьогодні особливої актуальності.

Таким чином, правова політика в суспільстві є важливим юридичним інститутом правової держави, що потребує сьогодні належної інституціоналізації. Суспільство має представити правову політику у своїй системі як комплексну категорію, що має свої завдання, цілі і пріоритети. Це потребує ґрунтовних юридичних розвідок, оскільки цілісна розробка проблеми правової політики є актуальним колективним завданням учених, що мають досліджувати не лише теоретичні аспекти, але і практичні сторони правової політики – проблеми її формування та реалізації в умовах сучасних глобалізаційних процесів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про оборону України». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>
2. Закон України «Про національну безпеку України». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
3. Закон України «Про Збройні Сили України». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>
4. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
5. Мистецтво війни / Сунь-цзи. Переклад Григорія Латника. Київ : Арій, 2014. 128 с.
6. Калиновський Б. В. Шляхи удосконалення конституційної моделі адміністративно-територіального устрою та організації місцевої публічної влади України. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 3. С. 100–103.